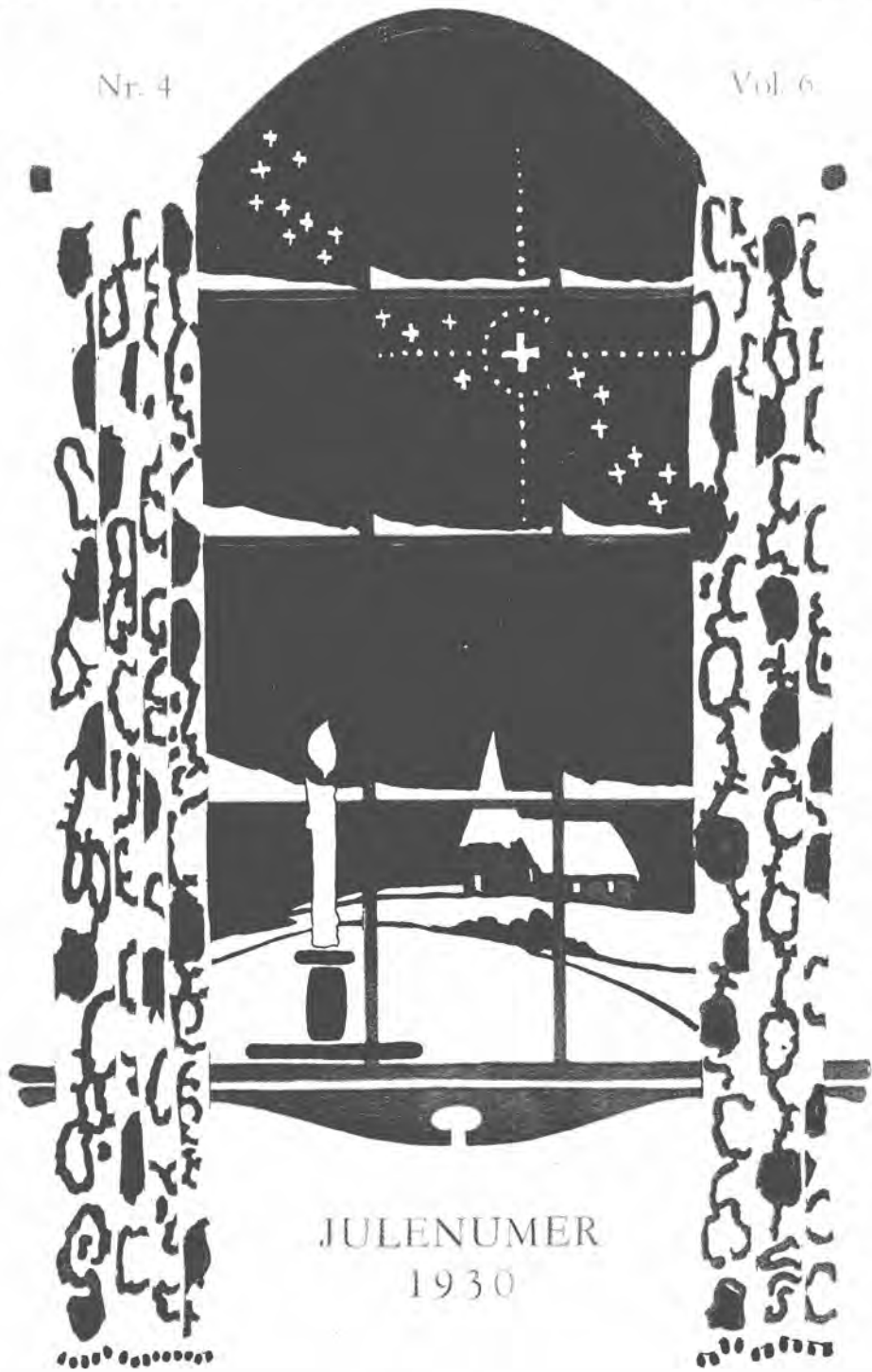

SAMBAND

Nr. 4

Vol. 6

S A M B A N D

N R. 4

D E C E M B E R 1 9 3 0

6. A A R G.

Julekveld

*Du stanser og lytter til klangen.
Fjernt bruser et tonevæld.
Du vugges i festlige minder
fra mangen en julekveld.
Du kommer de fagreste tanker,
da hviskes de kjærligste ord.
Du fanges av kveldens stemning
i et mægtig jubelkor.*

*Og fjernt fra de vildsomme veier
gaar tusen smaa minder frem.
De tændes i skumringens øine
med bud fra dit barndomshjem.
Det ligger saa stille og fagert
med utsyn til snedækte fjeld
i glans av tindrende stjerner
og stemning av julekveld.*

*Kanhvænde din isse nu graaner,
maaske det lakker mot kveld,
og fra livets kamp du dig fjerner:
Din rigdom er minders væld.
Fra alfarvei væk maa du flygte
og glemme dens rop og dens larm.
Du føler et væld som varmer.
Dets glød ei dør i din barm.*

*Mens stille og lunt nu det skumrer,
du skuer din bygd og by.
Det kimer fra ældgamle klokker,
hvis malmklang lokker paany.
Naar taarnet og kirken du skimter
og din sødeby, mens det sner,
din barndoms lyseste stunder
i mindenes glans du ser.*

*Paany du nu lytter til klangen.
Den bruser vidt over jord.
Og frem av dens manende tale
nu høres et trøstens ord.
Det føles som øinene dugges,
naar det vuggende tonevæld
fremtryller de gamle minder
om hjem og om julekveld.*

—Olav Bøhmer.

Kirken paa Filefjeld

Av ANDERS UNDERDAL

SMEDALSVISA

SAGNET fortel um ein Myrabjørn,
smeden den djerve som tog sin tørn
i Smedale.

Stod denne smeden fraa morgon til kveld,
herda sitt staa og nørde sin eld
i Smedale, i Smedale.

Langs etter dalen du heimane saag,
ringja av fjellet so fredsamt dei laag
i Smedale.

Smedalsbygda so vidkjendt var,
vaapen fraa Smedale krigsfolk bar.
I Smedale, i Smedale.

Dalen den aatte so dyr ein skatt:
høgfjellskjørkja som trollty batt
i Smedale.

Namngjetne klokkor i taarnet hang.
Sjuka vart lakte ved klokkeklang.
I Smedale, i Smedale.

SMEDEN

TIDLIG en morgen Myrabjørn staar i smidjen sin og sveiser og slær kommer sønnen Falkbrand farende:

“Far, far, se i Nøsaskaret!”

Myrabjørn ser og faar se:

Nedigjennem skaret myldrer det med hermenn — det blinker i vaapen og hernad.

“Falkbrand, hvem kan nu dette være?”

“Blotmenn fra Galdredalen er det.

I løndom var jeg nær dem i natt.

De holdt blotfest. Spottet Maria Møy og Kvitekrist.

Og vet du far! De vil ødelægge kirken vaar, rive hende ned.

Ja, far, det svor de paa.

Svor ved Thor!”

“Jesus Maria, vil de rive ned kirken vaar!

Ved Gud den almægtige, det skal aldrig skje!

Falkbrand, spring heim, blaas i samlingsluren!

Før alle vaapenføre menner frem til kirken!”

“Og du, far?”

“Jeg gaar i taarnet, ringer til forsvarsstorm.

Se her, ta dette sverdet, Falkbrand, smidd er det for høvdinger. Sving det du, sønnen min, smedalssverdene skal ikke ruste denne dagen.”

Med braak og skraal kommer villmannsskreden nedover.

“Haa haa, der har vi kirkeskremset!

Klørne mine klaar efter aa rive.”

“Rive ja! Slite ja! Flenge og flaa!

Haa haa!”

“Stille, hold kjeft, hør!”

Ding dang-dang, ding dang-dang . . .

“Hvad i heteste, det ringer, ringer til storm!”

Thu-lu, tu-tu, thu-lu, tu-tu . . .

“Lurblaaster, forsyne mig alvor ment!

Se hvor det livner nedefter dalen!

I tvisprang, gutter!

Tænd ild paa fillekirken deres.

Ser de kjæledæggen sin i brand, blir de motløse.”

Thu-lu, tu-tu, thu-lu, tu-tu . . .

Ding dang-dang, ding dang-dang . . .

Myrabjørn ser aataksmennene ringer inn kirken — det dunder og hugger i kirkedøren.

Braasnøgt er han fremme, river op døren, svinger sleggen sin ropende: “Stig paa, stig paa!”

Et vaagebest hiver sig mot, faar sleggehammeren i skrotten og sig ned over dørstokken.

“Det var den første. Stig paa, stig paa!”

To hylende villmenn søker aat, faar hver sin deis og velter innover.

“Det var den andre og tredje! Stig paa!”

Døren er halvt fylt av de faldne, de hine æver sig.

Det staaker og murrer: Maa være troll derinne!

“Nei, Thor er det, saag hvor det lynte for slagene — Thorshammeren!”

“Din tosk, Thor er med oss.”

“Stig paa, stig paa!”

“Ved Odin, det er Myrabjørn, smedalssmeden. Hører det paa maalet, ser det paa skjegget.”

En myndig mann roper: “Ta smedgubben paa langspyd. Skyt gjennom gluggene.”

Da ljoer det i: “Far, far!”

Falkbrand er fremme, og med ham en hel hop smedølinger.

Og nu braker det løst i vill kamp paa kirkebakken.

Blotmennene fra Galdredalen er stridslystne og øvede slaastkjæmper. De gaar paa som ulver og hylende berserker. Og mangan smedøling lar livet sitt denne dag.

Smedalsguttene kaster sig frem i hellig harme.

De kjemper for det høieste: for kirken, for Kvitekrist.

Og det faller tett med blotmenn.

For Myrabjørnsleggen kan ingen staa sig, og Falkbrandsverdet blinker i eningen.

Smedalskjæmpen roper til sønnen sin: "Falkbrand, biter sverdet ditt?"

"Ho, om det biter! Det skjær hedninge-hauser som saup-ost."

Det gaar ille med aataksmennene, blir trengte sammen, huggne ned som fe.

Noen faa kommer sig paa flukt, men faller for langtsøkende smedalspiler.

Myrabjørn støtter sig til sleggen sin og tørker svette. Bygdepresten kommer forbi, legger haanden sin paa smedgubben og sier: "Det var en haard tårn, min gode Myrabjørn."

Da malmer klokkene paany; nu ikke til storm og strid, men til seierssæle og lovsang.

ST. THOMAS-KLOKKESANGEN

I SMEDALE stod ho, mi kyrkja so kjær.
 Dei sa det var huldre som bygde ho der.
 Og høgt uppi tonet der hang det ei klokke,
 og klokka var eg, og eg kalla og lokka.
 Eg kalla paa folket med lokk og med sang,
 so vidt over fjellet det kima og klang:

Reis uppatt kyrkja mi!

Reis uppatt kyrkja mi!

Og folket fann vegen fraa deld og fraa dal,
 med klokka ho oma i fjellvinden sval,
 og alle var fagre og alle var fine;
 ved kyrkja dei helsa paa frendane sine.
 Paa fjellet dei fønno ved høgsumartid,
 med klokka ho kalla so kvell og so fri:

Velkomne vera dei!

Velkomne vera dei!

So messa han presten, so sang dei i kor;
 og stille dei bad ved det heilage bord.
 Men etterpaa klang det av fele fraa heide
 og dansen den dønnde paa langande leide.
 Og hallingen heiv seg og sogningen lo,
 og valdresen kytte og dølen han slo!

Stemne paa Filefjell!

Stemne paa Filefjell!

*So drakk dei, so drogst dei, so slost dei vel med,
 til presten, han far, vart forarga derved.*

*Han syntes at synde laag tjukk over fjellet,
 og kyrkja bar skulda, so den laut han felle.*

*Og kyrkja vart revt, og presten fekk fred,
 men aldri ga folket sitt minne til det:*

Reiv han ned kyrkja vaar!

Reiv han ned kyrkja vaar!

Mi kyrkja vart revt, so var det forbi.

Eg sidan fekk døde ei trengsels tid.

*Dei tok meg og drog meg med møye til Øye,
 med Øye kyrkje eg maatte meg nøye.*

*Og klangen eg miste og tonen vart saar,
 men endaa eg kallar so godt eg formaar:*

Reis uppatt kyrkja mi!

Reis uppatt kyrkja mi!

Den gamle stavkirke fra Vang i Valdres

AV A. M. SUNDHEIM

I MANGE aarhundreder stod en av Norges vakreste stavkirker ved Vangsmjøsen i Vang i Valdres. Den var opført i det tolvte aarhundrede, og i mere end 600 aar var den bygdens eneste gudshus. Tæt op til dens væg stod den endnu betydelig ældre billedsten, Vangsstenen, som stammer fra den hedenske tid før Olav den helliges kristning av Valdres, og under kirkens kor laa en av de mest berømte mænd fra gammel tid, Haakon V's sysselmand Sigvat av Leirhol begravet. Da saa befolkningen i Vang vokset blev kirken som rimelig for liten, og i aarene 1839—41 bygdes en ny kirke ved siden av den gamle. Der kunde selvfølgelig ha været ordnet god plads for den nye kirke uten at forulempe den gamle, men som den nye kirke blev bygget kom den gamle til at staa i veien. Saa blev der spørmaal hvad der skulde gjøres med den gamle stavkirke. Sognepresten agiterte iherdig for at faa den ut av veien, og det endte med at bygdens fædre ved auktion solgte den for en ren bagatel. Den blev nedrevet, ført ut av bygden og ut av landet.

Kun en eneste røst hævet sig for at la den gamle stavkirke forbli i bygden. Det var den staute bonde Knut Gudmundsen Nørsving som hadde saa meget fremsyn og historisk tilbakesyn at han ønsket den gamle stavkirke bevaret. Han vilde den skulde flyttes over til den anden side av Vangsmjøsen, hvor den vilde ha været av passende størrelse til at tjene som gudshus for denne del av bygden, som ligger avsides og hvor der senere blev nødvendig at bygge en liten ny kirke. Han tilbød paa sin gaard fri grund baade for kirken og en gravplads, men magtet intet mot

sogneprest Schnitler og den kompakte majoritet. Gamle kulturminner stod ikke i høi kurs i Norge i den tid. Den gamle stavkirke paa Filefjeld var nedrevet, og nu forestod den samme skjebne den pregtige stavkirke ved Vangsmjøsen. Men "tidene forandres, og vi med dem." Knut Norsving vilde ikke staat alene nu, da der idag neppe er en eneste mand i hele Vang som ikke med sit fulde hjerte ønsker at fædrene i 1841 hadde staat paa hans side. Knut Norsving var en velhavende mand, men blev saa skuffet over denne affære, at han straks efter solgte gaarden og utvandret til Amerika. Men sommeren 1929 blev der i Vang reist en stor mindesten til ære for Knut Norsving for hans standpunkt i denne sak.

Der staar fremdeles fem mere eller mindre velbevarte stavkirker i Valdres, og bygdene omfatter dem nu med kjærlighet og omsorg. I nabobygden Hurum er der en jevnaldrende stavkirke som fremdeles er i bruk. Den er sørgelig mishandlet, men den har dog saa meget igjen av sin oprindelighet at den fremdeles er værd at hegnas om med pietet og agtelse. Desuten har Hurum kirke noen sjelden interessante antikviteter fra Thomaskirken paa Filefjeld. Det er en messehagel, en forgyldt sølvkalk og et røkelseskar. Dette er værdifulde klenodier, som menigheten har været forstandig nok til at ta vare paa. Ellers er mange av de vakre og karakteristiske utskjæringer ogsaa bevaret.

I nabosognet Lomen i Vestre Slidre er der ogsaa en stavkirke, som blev bygget omtrent paa samme tid. Dens oprindelige stil er uforandret og med sin tjærebrune farge falder den langt anderledes ind i landskapet end Hurum kirke. Det er ikke bare fagfolks mening, men alle som har sans for farger og stilfølelse er enige om at "Lomiskyrkja" klær landskapet paa en rent betagende maate. Om denne stavkirke er skrevet et stemningsfuldt digt hvis første vers lyder saaledes:

*Liten o brun so traust ho staar
me støpule attaat so tenar.
Klukkudn ringde snart tusund aar,
og indenstad laate dei venar.*

Ogsaa denne kirke blev for liten for bygden. For en del aar siden blev en ny og større kirke opført paa et andet sted, men stavkirken blir med pietet bevaret for kommende slechter, og der besluttedes nylig at den skal restaureres saa tidens tand ikke skal ruinere den. Med sin utskaarne portal er den nu en betydelig kulturhistorisk seværdighet, skjönt der ikke er noen av stavkirkene i Valdresdalen som baade indvendig og utvendig er prydet med saa rik ornamentik som kirken fra Vang.

Det er ikke noen stor trøst for Norge, men en trøst er det nu allikevel at der var en mand som hadde saa meget interesse for gamle kulturminner at han tok affære angaaende kirken i Vang. Det var den berømte land-

Kirche Vang i Riesengebirge, Schlesien

skapsmaler I. C. C. Dahl. Paa sine studievandringar gjennom Valdres var han blit interessert i den gamle stavkirke, og da han hørte at bygden vilde fjerne den satte han sig i bevegelse for at redde den. Hans første plan var at faa den opstillet i slosparken i Oslo omtrent hvor nu Nationalteatret staar. Da det ikke lykkedes talte han med grev Wedel Jarlsberg om at gjenreise kirken paa et andet sted som heller ikke vandt tilslutning. Videre tenkte han paa at anvende de herlige træskjæringer i Kongehallen i Bergen, som han vilde restaurere. Dette var nu en plan som ikke var særlig tiltalende og blev heller ikke realisert. Imidlertid fattet kommunen i Vang beslutning om at sælge kirken ved offentlig auktion,

Interiør i Kirche Wang

og den blev ved sognepresten i Vang kjøpt av kunstmaler Dahl for mindre end hundre dollars.

Ved den tid hadde Dahl opgit tanken om at faa kirken gjenreist i Norge, og han fik interessert kong Wilhelm IV av Preussen til at fragte kirken til Tyskland for at gjenopstille den i Potsdam. En dygtig tysk arkitekt og maler, F. W. Schiertz, blev sommeren 1841 sendt til Norge for at opmaale kirken og lede arbeidet med nedtagelsen. Han utførte et grundig arbeide, og kirkematerialet blev derpaa fragtet over Filefjeld til Lærdal og derfra til Bergen og saa over Stettin til Berlin, hvor det foreløbig blev lagret i Berlins museum.

Den oprindelige plan var altsaa at gjenreise kirken i Potsdam. Denne plan blev ikke realisert. En tysk grevinde, Frederike von Reden, hadde fattet varm interesse for den gamle norske stavkirke, og hun henvendte

sig til kongen med en indtrængende anmodning om at skjænke kirken til en liten luthersk menighet i Brückenberg i Riesengebirge i Schlesien. Hun fremhævet at denne lille menighet hadde en uforsvarlig lang vei baade til kirke og skole og trængte baade prestegaard, skolehus og kirke, men at bygden var altfor fattig til at bestride disse utgifter. Ved at skjænke kirken til denne menighet og sørge for at en ung prest blev ansat paa stedet vilde den atter komme til sin oprindelige ret som et gudshus, og i de herlige naturomgivelser i Riesengebirge vilde den ikke alene bli en seværdighet men ogsaa til stor praktisk nytte. Distriktets biskop og flere høit staaende embedsmænd støttet grevindens forslag, og det endte med

Brückenberg i nærheten av Kirche Wang

at kongen i et kabinetsmøte i februar 1842 utstedte ordre til at kirkematerialet paa hans personlige bekostning skulde føres til Brückenberg og at kirken under ledelse av en kyndig arkitekt og bygmester skulde gjenreises paa en naturlig terrasse i fjeldskrenten som for øiemedet skulde bli smukt planert.

Vaaren 1842 blev saa materialet av Vangs kirke lagt paa flaater og fragtet opover Oder til Liegnitz. Der var ingen jernbane til Krummhübel i de dage, saa kirkematerialet under store vanskeligheter maatte fragtes paa vogner den nok saa lange vei til terrassen oppe i fjeldene ved Brückenberg, hvor arbeidet paa at utjevne og planere grunden var i fuld gang. Samtidig opførtes ogsaa en passende bygning for prestegaard.

Der er vist ikke mange kirkebygninger i Tyskland som har været omfattet med større interesse end gjenreisningen av denne lille norske stav-

kirke i den avsidesliggende fjeldegne i Schlesien. Det var i den tid en hel utflugt at reise til Brückenberg, men foruten den alltid omsorgsfulde grevinde Reden var der baade adelsmænd og fyrster som besøkte stedet og inspiserte arbeidets fremgang. Den 2den august 1842 var de kommet saa langt at grundstenslægningen blev utført. Det traf til at bli en graa, mørk morgen og fjeldene var fullstendig indhyllt i tyk skodde. Allikevel kom baade kong Friedrich Wilhelm og dronning Elisabeth med sit følge, og grundstenslægningen fandt høitidelig sted. Grevinde Reden var vertinde paa utflugten og hadde i forveien sendt sit tjenerskap med matvarer til Wanghøiden, hvor hun efter grundstenslægningen serverte frokost for alle tilreisende.

Hotel Wang. Stavkirken i bakgrunden

Grevinde von Reden, som var kommet til at staa høit i kongens gunst, var kirkens selvskrevne patron. Hun nominerte to teologiske kandidater for det nye prestekald, hvorav hun særlig anbefalte en ung huslærer Carl Johann Hermann Welkenthin, som hadde besvaret alle hendes nærgaaende spørsmåal tilfredsstillende og som hun av anbefalingen fra det teologiske fakultet og gjennom brevveksling med andre autoriteter, hadde faat et godt indtrykk av. Welkenthin blev derfor utnævnt til den første sogneprest i det nye prestekald i Wang. Han blev ordinert i Breslau den 19de juli 1844 og straks efter indført som prest i menigheten.

Saa kom kirkens høitidelige indvielse den 28de juli 1844. Det viste sig da at denne lille brune stavkirke, som der i Norge blev sat saa liten pris paa at den solgtes til utlandet for mindre end hundre dollars, var

kommet til hæder og ære; ti den straalende indvielsesfest var en av verdens fornemste domkirker værdig. Det var kongens fødselsdag og faldt paa 8de søndag efter Trinitatis. Det var ogsaa en vidunderlig sommerdag, og den friske luft og den herlige fjeldnatur satte alle de høie gjester i feststemning som de kom kjørende i store følger langs landeveien.

Først ankom grevinde von Reden med alle sine indbudne gjester. Derefter det ene følge efter det andet av Tysklands høieste stænder, og tilslut kongen og dronningen med sit personlige følge. Alle steg ut av vognene paa den smukt planerte terrasse utenfor prestegaarden, hvor grevinden introducere den unge sogneprest og hans frue til alle de høie gjester.

Processionen som formet sig utenfor prestegaarden og under salme-

Turisthytte paa veien til Schneekoppe

sang og orgelets klang vandret ind i kirken bestod foruten kongen og dronningen av flere prinser og prinsesser, fyrster, adelsmænd, embedsmænd, generaler og høie geistlige. Toget avsluttedes med sangkoret, læreren og skolebarna. I processjonen blev ogsaa baaret mange gaver til kirkens inventar, som fremdeles omhyggelig opbevares. Blandt disse var en grøn silkefane med hvitt kors, to ældgamle alterkalker av sølv og den vældige og praktfuldt indbundne alterbibel med kongens egenhændige navnetræk. Den store norske kirkenøkkel blev ogsaa høitidelig baaret i processjonen av kirkens tyske arkitekt og bygmester.

Kirken blev derpaa høitidelig indvidd og fik navnet: "Bergkirche Unsers Erløasers zu Wang." Dette lange og tunge navn brukes imidlertid sjelden. Baade i tale og skrift kaldes den ret og slet bare *Kirche Wang*.

Mangt og meget har forandret sig ogsaa i Brückenberg siden den tid den gamle stavkirke blev gjenopstillet i fjeldene og indvidd som tysk luthersk kirke. Bygden ligger fremdeles avsides fra turistenes hovedveier, men med nutidens kommunikationsmidler er den blit lettere tilgjengelig. Skogene og fjeldene er fremdeles vidunderlige, og det er en lønnende tur at besøke Riesengebirge enten man reiser med automobil eller med jernbane fra Dresden eller Breslau til den lille landsby Krummhübel, som ligger i enden av dalen like under Kirche Wang. Fra Krummhübel er der bygget prægtig automobilvei som svinger sig opover høidene til Wang og saa østover og nedover igjen til den større by Hirschberg, som er beliggende ved en av hovedbanene mellem Breslau og Dresden. For fotgjængere er der idylliske stier gjennom granskogen fra Krummhübel til stavkirken og videre opover til toppen av fjeldene. Mange nye villaer er opført langs hovedveien, hvor skinnende rene værelser kan leies for en næsten uhørt billig pris, og i nærheten av kirken er opført et stort pensionat. Paa terrassen like ved siden av kirkeeiendommen er ogsaa det moderne Hotel Wang opført, som er et godt sted at bo i. Paa den store, brede veranda sitter gjestene rundt smaa bord og nyter forfriskninger mens de samtidig nyter en milevid utsigt nedover til dalbunden hvor der ligger flere landsbyer. Men opover er der ogsaa utsigt fra terrassen. Høyt over kirken og Hotel Wang rager en fjeldtop tilveirs. Det er den bekjendte Schneekoppe, som hver sommer bestiges av mange fjeldvandrere, der samtidig ogsaa besøker den norske stavkirke med de rike traditioner. Likesom Kirche Wang er den høiest beliggende kirke i Nordtyskland, saaledes er Schneekoppe den høieste fjeldtind nordenfor Alpene. Det er omtrent tre timers vei fra kirken til toppen av Schneekoppe, hvor der er et observationstaarn og to turisthoteller. Bygningene ligger ganske nær hverandre, men landsgrænsen løper mellom bygningene, saa det ene hotel hører til Tyskland og det andet til Tsjekkoslovakiet. Der er stor konkurranse mellom disse hoteller i vildmarken, og da den almindelige passvisa ikke fordres deroppe saa kan fotvandrere samtidig ogsaa besøke et fremmed land uten noen ekstrautgifter.

Der har været talt og skrevet en hel del om at vor gamle stavkirke blev mishandlet og skammelig bortskjemt da den opstilledes igjen i Tyskland. En mand som ikke er fagmand kan selvfølgelig ikke uttale sig med autoritet, men nedskriveren fik imidlertid under et nylig avlagt besøk til kirken et bestemt indtryk av at kritikken er meget overdrevet. Kirken blev behandlet med kyndighet og stor pietet for alt det gamle, og den rike fræskjærerkunst fra det tolvte aarhundrede som pryder kirken og i særdeleshet portalene er en uforglemmelig nydelse at betrakte. Det høie, fritstaaende klokketaarn som er opført av sten, men forbundet med kirken ved en buegang er naturligvis et brudd paa den originale middelalderstil som sermerket stavkirkene; men det gaar godt an at bese kirken uten at lægge særlig merke til dette taarn, selv om det er meget dominerende.

Kirken har numererte sittepladser og rummer ialt 200 personer. En ældre dame viser de besøkende omkring. Hun har studert kirkens historie og holder et helt foredrag mens hun utpeker de forandringer som er gjort og alle de nye ting som maatte erstatte de manglende gamle gjenstande. Von Jacobs store krusifix indenfor alteret er et anerkjendt mesterverk med skjønne linjer, saa selv den som har faat avgjort avsky for alle de stygge krusifixer langs landeveiene i Tyskland ikke føler samme uvilje overfor dette.

Fremmedbesøket ved kirken er hvert aar temmelig stort. I 1909 besøktes den av 22,000 personer. I 1913 var besøket 26,000. Selv under

Paa toppen av Schneekoppe

verdenskrigen i 1918 blev den besøkt av omtrent 13,000 fremmede. Paa grund av dette store besøk er den blit en betydelig indtægtskilde for stedet, da turister fra alle land ønsker at bese oldkirken fra den norske fjeldbygd.

I nærheten av kirken er der reist et mindesmerke for grevinde von Reden. Paa dette betegnes hun som den der reddet kirken fra undergang. Ganske vist har den ædle grevinde von Reden indlagt sig store fortjenester baade av menigheten i Wang og av alle som interesserer sig for bevarelseen av denne norske oldkirke, da det ubestridelig var hun som utvirket at den blev gjenreist paa dette naturskjønne sted. Men den som egentlig fortjener æren av at ha reddet kirken fra total ødelæggelse er nu allikevel den norske landskapsmaler, professor I. C. C. Dahl.

Kirche Wang

(Frit oversat fra tysk)

Paa bratte haug omspændt av høie bryner,
der staar et hus som søøpt i drømmesyner,
i ensomhet til Herren vidd!
Dets bygningsstil dig stedse vil fornøie
hver gang dets skjønhet fanges av dit øie.
Det glemmes aldrig paa din gang:
"Hør, vandrer, det er Kirche Wang!"

*I Valdresdalen, høit i fjerne Norden,
den er i tusen stykker revet vorden —
tvers hav og land den førtes hit.
Og varsom haand fik med den her at raade.
For os den viser vei til Herrens naade.
Be nu med os i orgelklang:
"Beskyt, o Gud, din Kirche Wang!"*

*Og du som vandrer om blandt disse berge
og drømmer let om hulder og om dverge —
bøi her for Herren dine knæ!
Og du som fra din møie søker hvile —
her tør du freidig til Vorherre ile.
Stans, vandrer, paa din pilgrims gang:
"Velkommen vær i Kirche Wang!"*

—E. EISENDICK.

En søndagsferd paa Tyin i Jotunheimen

Av THYRA FREDING

AT vaakne en solrik søndagsmorgen i en vakker bygd langt borte
fra storbyen og de mange mennesker, det er fest.

Søndagsro og stilhet hviler over bygd og dal. Fagernes og Fagerlund — omkring hotellet vaier hengebjerkene, og stolte, renslige furuer staar paa vakt, likesom følte ogsaa de at det er sabbat.

Dalen er vistnok den vakreste jeg har set i landet.

Vestre Slidre. Under os ligger de lange, speilende vande. Aakrer og enger brer sig som lyse tepper op mot de høie aasene, like op mot horisonten. Skogen rammer ind de brune, hvite og røde gaardene. Langs strændene staar gamle, vakre kirker.

Kvinder i hodeplagg og mørke kjoler gaar paa kirkevei. Ved gaardene er det tyst og stille. Hotelgjester forsamlet paa verandaen vinker

og hilser os i bilene. Og fjorden er speilblank, rognene gløder, fjeldet blaaner og hvitner.

Veien stiger, løper frem langs den bratte, ja overhengende fjeldveggen — men chaufføren er sikker. Ingen fare fra fjeldet eller vandet dypt under. Sval og frisk sveiper fjeld-luften om os. Der ligger Tyin!

Den store, røde bygningen, det klare fjeldvandet, det veldige Jotunheims-panoramaet i fonden!

Ja, hvis jeg bodde her, vilde jeg nok bare sitte med hendene paa fanget og se utover Tyin — bort mot fjeldene.

Men det er bare en kort rast. De fem "syvsæterer" med amerikanere svinger op mot Filefjeld. Jeg tar over sjøen ind mot fjeldenes verden.

Fagernes

En liten finnekjerring og noen unge jenter vinker farvel, da baaten legger ut. Det er guttene avskjeden gjelder. En flok unggutter skal reise med, bare for morro. Jeg er alene turist og fremmed.

"Tyin," hvilken net og koselig baat. Tredjedelen er optat av maskinen. En liten salong og et fordæk optar resten. Det vilde være fuldt, hvis guttene var her. Men de foretrekker det flate taket. En har trekkspill, en fele. Jeg kunde aldri faat hyggeligere følge end disse bygdens sønner. Og fele- og trekspilmusikken klinger godt paa vandet. Melodiene er muntre eller alvorlige og gutten kjek der oppe paa taket.

Før jeg vet, har jeg spelemændene og hele flokken omkring mig paa dæk. Den blonde unggutten med fele faar overhaand. Han er glad i sin fele, han har selv laget den. Hardangerfele har været model: Fire understrenger, fine indlægninger i perlemor. Endnu har han ikke faat den fernisert eller beiset, den har sin naturlige trefarge. God klang er det i instrumentet. Han setter den under haken, legger hodet paa skakke,

trør takten, og saa blir det valdresspringar og hallingslaat. Bølgeskvulpet om baaten gir ham tonefølge. Solen glitrer og leker over det stille vand. Fjeldets vidunderlige ro og stilhet hviler kring os. Vi feirer søndag paa Tyin langt borte fra hverdag og stræv.

I jevne, rolige linjer løper fjeldkjedene langs Tyins strænder. En liten graa hytte med høit tak høit deroppe paa stranden. En laag skog av reinshorn omkring. Nei! Jeg vil ikke høre om fangst og slakt nu i søndagssælen! Gjerne vilde jeg faa se reinsdyrflokken komme bølgende nedover skraaningen uten frykt for fangstmænd og død.

Musikken er stilnet. Guttene er atter forsamlet paa taket. Alt nærmere kommer vi ind mot fjeldfonnen. En graagrøn, alvorlig grundtone,

Tyinholmen hotel i Jotunheimen

hvit sne, blaagrøn is. Det er som hele fjeldmassivet rørte sig. Er det de lette, glidende sommerskyene? Er det kraften, livet, djervheten i fjeldformationen? Der stikker den graa, spidse fjeldtop ret op av sneen. En anden er skinnende hvit. Og der ser man tydelig blaaisens kanter og sprækker. Rytme, musik, skiftende spill! Vildskapen er festlig, lys og sæl. Skygge og glidende skyer, Jotunheimens vilde, farlige skjønhed tiltrækker, daarer, lokker.

“Tyin” svinger ind mot bryggen. Tyinholmens hvite, brede gavl lyser som et fyrtaarn paa klippen. Flagget er det ledende røde lys.

Høit paa bakken foran huset staar verten med hændene i bukselommene, litt bustet i haaret, stor og sterk som et fjeld, hyggelig og gemytlig. En ekte typisk fjeldbonde er Helge Opdal og populær blandt stamgjester og gjennomreisende.

Ret over glinser bræen, saa fristende nær. Jeg kommer tilbake! Nu gaar min vei videre til Vinje og Eidsbugaren.

Slidre

(Mel.: “Millom bakkar og berg”)

MELLEM fjeller og skoger og tinder
ligger Slidre ved fjorden den blaa,
og der Jotunheims forgaard vi finder,
og der ser vi de kjæmper aa staa.

Her gaar sagn om det folk som her levde,
ja paa Olav den helliges tid.
Her gaar sagn om det folk som her strævet,
og som lærte til Gud sette lil.

Og vi byfolk som ferdes heroppe,
vi beundrer hver sti og den fjord.
Og vi ser paa de Jotunheims toppes,
og vaar glæde i Valdres er stor.

Denne dalen den elsker vi alle,
derfor kommer vi stadig igjen,
og vaar sommerheim vil vi det kalle,
for hit kan vi saa trygt drage hen.

Og vi takker de snille vertinder,
vi faar komme paa Volden aa bo.
Og vi takker at hjemly vi finder;
maa velsignelsen frem for dem gro.

—A. S.

I "Kovravogn"

Av J. A. HOLVIK

"KOVRAVOGNET" var i sin tid præriens kamel. Den var for nybyggeren som skulde ut paa nye vidder hvad kamelen er for ørkenvandrerens. Men den var endda mer. Den var reisevogn for nybyggeren med familie og hele deres eiendom; den var husly baade dag og nat; den var nybyggerens hjem baade under den lange, triste reise og tildels længe efter han naadde frem. Den hvite teltduk spændt over vidjehøjlene og saaledes dannet vognens "cover," tjente til at beskytte mot den stekende sommervarm; men den maatte ogsaa gjøre nytte som skjerm mot det drivende regn naar det blaaste storm vestenfra.

Naar en saadan vogn med seildukstak rullet sagte fremover den blågende slette, trukket av det hæderlige, vuggende oksespann, kunde den nok i solspillet ha sin likhet med en skonnert paa havet. Det er vel derfor "yankeen" kaldte den "Prairie Schooner." Men det navnet skyldes nu egentlig vid og sans for poesi, slikt som hører hjemme hvor der er tryk og velvære. Slikt vid laa ikke for nykommeren, og poesien svandt i den triste virkelighet. Vognen med det hvite tak var og blev bare en vogn med "cover," en "kovravogn."

* * *

Det var et stille tog som gled henover sletten. Svært langsomt. Oksene var trætte, og det var lummert mot kvelden. Det var ensomt paa vidden, tomt, bare en skybanke mot himmelranden i vest. Ikke et hus at se. Bare ensomhet. Og nu da de trængte saa saare til hjælp! Kanskje hun ikke holdt ut natten over, den lille, som laa der saa blek. Og noen by kom de vel ikke til paa længe. Og saa var det saa lummert. Der hang slik tyngsel over det hele.

Han gikk rank ved siden av oksene, med mandige skritt.

Hun sat i vognen, stille og grublende.

Det var gaar bra de første dagene. Egentlig var det litt tungt at skilles fra de mange kjendte og venner der i det gamle Valdres-settlementet i Minnesota. Der var saa mange sambygdingar at det var næsten som i hjembygden. Og man samler minder paa kort tid naar man slik kommer sammen i den nye verden, de som har været kjendte slegtled ned gjennom i gamlelandet. Og saa hadde de jo holdt sit bryllup der i settlementet. Og den var ikke saa litet hyggelig den "jordkjelderens" som de nu hadde kaldt sit hjem i disse fem slitsomme aar.

Det var der den lille kom til, — som nu laa saa blek. Kanskje det var galt at de tok ut endnu mens hun var saa liten. Det leitte saa paa at reise slik, kjøre i varmen dag efter dag; og saa det pludselige omslag om natten, da det blev saa fugtig og kaldt. Og især naar det blev drivregn. — Det var en slik nat hun fikk den hule hosten.

Men det var ikke noe raad med det. De kom jo ingen vei slik de

hadde hat det der. I førstningen var det bra, for da hadde de været begge om at tjene. Men saa maatte hun bli hjemme med den lille, Marie het hun, efter sin bedstemor.

Der blev flere om arbeidet efterhvert, saa lønnen gikk ned, og landet var optat længe før. At kjøpe land var slet ikke at tenke paa.

Aa nei. Det var ikke noen anden raad. De fikk dra ut, de ogsaa, som andre, — ut hvor der var frit land at faa.

Men om de nu hadde ventet et aar til? Bare ett, — eller kanskje to —.

Det hastet ogsaa. Det var svært som det tok til med indvandringen. Det bedste landet var optat i Iowa og Minnesota. Men der gikk rygter om at der laa saadan en mængde fint land ute i Dakota. Kanskje kom der jernbane ogsaa om noen aar, saa det vilde ikke bli længe før landet der ogsaa vilde bli optat.

Og nu hadde han sine borgerpapirer og nok opspart til det nødvendige. Jo, det maatte bli iaar. Marie var alt fire aar, og saa kjæk at hun nok vilde taale reisen, endda den vilde bli haard og vare længe.

Og lysten vandt. Det var næsten med stolt glæde teltduken blev spikret til høilene. Den trofaste jernbeslaadde kiste og andre nødvendige eiendeler blev læsset paa vognen. Saa blev oksene spændt for og to av de ældste kjører blev bundet bak vognen. Den yngre buskaperen skulde gaa løs. Den fulgte sagtens naar man først kom paa vei. De fikk hjelp saa langt paa veien at alt begyndte at gaa vel. Saa var det avskeden, som nok var tung, men som vel hadde været tyngre hvis det ikke var for ungdommens lyse haab om det ukjendte.

* * *

Der var gaar mange dage. Dels var der opkjørt vei, dels bare et enkelt spor i det nedtraakte præriegræs, men ofte bare vidden. Slik var det nu de nærmet sig Dakota-grænsen. Det var da de fikk øie paa den truende rand i horisonten.

Han hadde stanset oksene, saa de fikk puste litt, kom saa op i vognen for at faa ly mot solen; han hadde gaar længe og leiet oksene, da der ikke var noe spor de kunde gaa efter.

Hun sat paa kisten og saa tungt paa jenten som laa i sengen. Han saa først paa konen, saa paa den lille, og saa ut mot vest. Han saa længe vestover.

"Har hun sovet stort?" Han var rolig i stemmen.

"Like siden middag."

Hun saa ogsaa vestover. Han merket det, men skjønnte hun saa ikke noe; for hun var saa rar i øinene.

"Du faar ta ut av kisten det andre teppe, det tykke. Det blir kanskje ikke saa længe denne varmen staar paa."

Han hadde alt begyndt at faa op loket mens han talte. Han hadde ryggen til, men hun merket han strøk sig over ansigtet.

Hun lutet sig med det samme over kisten og begyndte at famle om efter teppet. Han syntes hun var litt længe om det.

Det varte en stund før der blev noe mere sagt. Saa kom det noe frygt-somt, mens hun nikket mot skybanken:

“Tror — tror du det blir noe av?”

Han vendte blikket dit igjen. Om en stund sa han sagte:

“Det er ikke — sikkert.”

Han svarte endda roligere end før. Men hun syntes han gjordes paa. Begge vekslet de med at se paa hende som sov, og paa randen i vest, som nu tydelig begyndte at kave sig op mot solskiven. Endelig møttes deres blik. Ingen vilde se væk.

“Saa blir det snart slut.” Hun sukket og slo blikket ned.

Han vendte sig for at stige ned av vognen.

“Vi maa se at komme til ly. Jeg synes jeg skimter noe svart lenger fremme. Kanske der kunde være en bakke eller et skogholt at naa frem til.”

Oksene langet i vei. De gav noen kniks med hornene. Det var da maate med piskning ogsaa! Men varmen var tat av, og en veldig svøpe i en øvet haand kan ha noksaa meget at si paa farten, selv nar der kjøres med okser.

Solen forsvandt i skybanken, som blev gulagtig i randen, men saa meget mørkere saa den ut nedentil. Vidden, som før laa dirrende i sol-diset, var nu som indhyllt i gusten skumring. Mot den mørke bakgrund i vest saaes noen lette, hvite skylapper, som snart begyndte at drive og

flagre som skræmte maaker. Det var tegn som ingen prærieboer tar feil av.

Han hadde heller ikke tat feil av randen han hadde ment var en bakke. Der var et litet dalsøkk med en grumset elv i bunden, slik som de av og til findes paa prærien. Der var ogsaa noen træklynger langs kanten og en noenlunde brat bakkehelling paa den anden side. Det var denne som hadde stukket op over flaten, saa den kunde sees paa avstand.

“Her maa vi søke ly,” ropte han ind i vognen. Der lød alt en dur som av et tog.

Snart var de nede i dalføret. Litt uvillig satte oksene over strømmen. Vognen blev kjørt langs bakken der hvor den var brattest. Trærne fik dyrene ha til ly. Vognen maatte ikke være for nær. Det skulde være farlig for lyn.

I hast blev oksene fraspændt og sluppet løs. Saa blev gjenstandene hurtig avlasset. Med forenet kraft blev boksen løftet av, gjenstandene blev igjen pakket ind, og teltduken surret til indenfra.

Lytgen blev tændt. De saa paa hinanden med skræmte blik — længe.

“Nu faar Vorherre raade,” sa han.

Det kom tungt som naar en er helt overgit.

“Ja!”

Hun foldet hændene for ansigtet og lutet sig over den lilles seng.

Før hvert lynglimt var det som lygtens skin blev borte. Mellem hvert drøn hørte de hinandens halvvalte suk og barnets tunge aande.

Ute raste stormen over vidden.

* * *

Det var et stille tog som gled henover sletten. Svært langsomt.

Ved siden av oksene gik han bøid med slæpende skridt. Inde i vognen sat hun stille og saa ned i den vesle sengen — som var tom.

En tur til Syd Dakota

I SOMMER fik jeg et brev fra statssenator Peter Sorenson i Toronto, Syd Dakota, som ogsaa er forretningsmand i nævnte by og desuten farmer. Naar han ikke er optat i senatet saa bor han paa en av sine farmer halvanden mil fra byen.

Sørensen og jeg var samtidig amtsskoleelever i Valdres, Norge, for 42 aar siden og hadde ikke efter den tid truffet hverandre. Han hette den gang Peter Haugen, og nu har han antat navnet Peter Sorenson, og det var aarsaken til at jeg ikke før visste at jeg i ham hadde en gammel kjending fra ungdomsdagene.

I *Samband* for juni dette aar var der et bilde og en biografi av mig. Da Sorenson fik se dette tidsskrift saa visste han øieblikkelig at vi var gamle kjendte, og saa skrev han til mig og indbød mig til at komme derut

og besøke ham. Jeg reiste da derut, og da jeg driver som kunstmaler benyttet jeg ogsaa anledningen til at gjøre en del forretning som gik meget godt. Jeg fandt mange bra mennesker derute omkring Toronto og Estelline, som for det meste var norske av det gamle, gode slaget, og jeg hadde tidligere utført et par altertavler for pastor Stueland, hvorav det sidste var dette aar for hans kirke i Estelline, saa jeg var paa forhaand en del kjendt derute og blev godt mottat.

Men det var senator Sorenson som jeg vilde si litt mere om. Han kom til Toronto i 1891. Da var han uten midler, men sparsom og arbeidsom, og han gjorde god fremgang. Han kjøpte først 160 acres land som

Senator Peter Sorenson hilser paa præsident Coolidge

laa nær ind til byen og fik opført en liten hytte at bo i for det første. Med tiden blev landet betalt, og nu er det en vakker og velopbygget farm.

Noen aar senere aapnet han forretning i byen, blandt andet med maskineri, jernvarer, og møbler. Han drev ogsaa forretning som begravelser-entreprenør, og alt sammen drev han godt. Han eier nu et halvt kvartal med bygninger i byen, og selv om der ikke er den livlige forretning i byen som for noen aar siden, saa representerer hans eiendom en stor værdi. Og hvad landet rundt Toronto angaar, saa er det efter min formening paa høide med det bedste i Nordvesten.

Peter Sorenson blev gift med datter til avdøde pastor Stener Svenningson og han har nu familie med mange friske og kjække barn. De to ældste døtre er gifte.

Senator Sorenson er i sit 60de aar og er fremdeles i fuld vigør og færdig til at gaa en holmgang i Syd Dakotas senat naar som helst. Det

*Gaarden Berger i Skrautvold, Valdres
(Efter maleri av Arne Berger)*

blev mig fortalt av mange derute, at han hadde været en god repræsentant, præget av ærlige forsætter og hadde været drivkraften til vedtagelsen av flere gavnlige lovforslag. Ved sidste valg var det let for ham at bli valgt, da ingen motkandidat var opstillet.

Ovenstaaende billede viser senator Sorenson idet han hilser på præsident Coolidge den gang præsidenten opholdt sig en sommer i Black Hills. Det var under en audiens som præsidenten ga til Syd Dakotas senatorer og repræsentanter av den lovgivende forsamling.

Naar disse linjer læses av andre valdreser skulde det glæde mig at høre fra andre gamle venner og slektninger. Min adresse er 3 W. 33rd St., Minneapolis, Minn.

—ARNE BERGER.

Valdres-Musiken

Efter "Norges Musikhistorie" av RICHARD BERGE

VALDRESSPELET fik sin nybygjar i Jørn Nilsen Hilme, død i 1954. Brennande lærehuga som han var, sang han fyrst i seg alt han kunde av heimbygdespel, og daa han, som alle andre Valdres-unggutar, møtte up paa Lærdals-marknaden aar efter aar, kom han mykje burt i Sogne-spelet. Han tok til aa mengja samman austmanspel og vestmanspel og laga seg so aa segja, sin eigen stil og sine egne slaattar, snart med vyrke meir mekanisk samanskøytt, snart organisk ihoprent. Det maa segjast sume av Hilme-slaattarne i allefald er ei heppi utkrystallisering av det beste baade i lynde og materiale som valdresspelet hev. Han tok spelemanslærdommen med aalvor og tugt; han visste at meisterskapen kom ikkje utan strev. Eit godt døme paa kva han la i kultiveringens fortalde Nils Gjerde, læregutten hans. Nils hadde eit ulag medan han spela; han lyfte den eine oksli so mykje. Daa sette læraren eit band yver armen hans, og daa til aa høyra koss fela has Nils let, bruka han gjerne aa ganga uti eit anna rom. Ristetaki vilde Jørn endeleg at Nils skulde faa i bogen sin. Valdresspelet fek ved Jørn Hilme ikkje lite aa segja i ymse bygdar, helst vestanfjelds, men og i Numedal, ja like til Telemarki. "Rengjorne" kom dit alt med Knut Luraas, er det lydande til, og ein slaatt som "Prillaren i Osen" er truleg ein Hilme-laatt. "Prillaren i Osen" er ikkje "Prillaren fra Os Prestegjeld" men Prillaren fra Ulnes i Aurdal, der Hilme var ifraa. Paaverknaden utanifraa naadde sjølvstundt ikkje berre fraa vestlandet, endaa ein serleg i springaren merkar at det flyt sogneblod. Valdres tok og imot inverknad fraa gudbrandsdølen og hallingen; til dette hjelpte fyrst og fremst dei store sumarstemnarne paa fjellet, som Væsetdansen, Lykjedansen, Kambedansen, Beinedansen og mange andre. Her møttes ungdom fraa tvo bygdelag til kapping i spel og dans og karsstykker. Daa det fylgde fælt til drykk og ulivnad med desse dansarne, kom det meir og meir av bruk. Dermed var og spelkapping og slaattebyte uton ikkje i

yver ein mannsalder. Hilmespelet lever i Valdres baade i Hilme-kompositionerne "Rengjarne," "Spelmansprøva" og andre, og litt spele, som læregutane hans tok i arv, soleis sonen Nils (Jørn Nils), Gulik Teigstolen, Olav Hamre i Slidre og Olav Strand i Vang. Desse hadde spelet anten beinveges eller andrehands fraa "Skjeyle-Jørn" (vednamn paa Himleguten). —

Eit spel med noko annan karakter, enn aursdalsspelet (Hilmespelet) er slidrespelet. Millom dei fremsta i det maa nemmast Jøger Sagahaugen, føt ikring 1809, død ikring 1891, med umaateleg greide og klarbygde slaattar og ei meisterleg boging. I lyarspel var Kryshaugane velso gode, serleg spela den eldste eit med dei mest krulla spel i Valdres. Han for som skræddar paa Voss og i Sogn, og kom heim med mykje vestlandsspel, han som Hilme-guten. Deira spel er nerrevet hjaa Jørn Røn i Slidre, medan yngre spelemenner som Olav Moe, født i 1872, vel hev halde seg meir til Hilme-leide.

"Galistuten," "Børka" og "Belja"

AV A. A. HALL

LENSMAND ØDEGAARD skriver i "Gamalt og Nytt fra Valdres" at Bendik i Møn tok med sig til Amerika Jørn Hilmes berømte fele "Galistuten."

Ved et valdresstevne for flere aar siden blev det fortalt at "Galistuten" var et steds i Red River Valley, men den som hørte dette var den gang ikke nok interessert til at finde ut mere om den. Ved flere anledninger siden blev det ofte drøftet om "Galistuten" eksisterte eller ei, hvis saa var, om den kunde findes. At finde "Galistuten" syntes at være likesaa vanskelig som at finde en naal i et høilass.

Eftersom mine reiser ofte fører mig til Red Riverdalen, bestemte jeg mig til at prøve lykken. Høsten 1929 kom jeg til den sydøstre del av North Dakota. I de byer jeg besøkte spurte jeg efter om noen valdreser bodde i nabolaget. Da jeg kom til Davenport og var færdig med forretningene, gjorde jeg det samme spørsmål. Jo da, en valdres ved navn Elling Ulnes bodde en mils vei fra byen og ham burde jeg besøke, mente kjøpmanden, for han er en kjæk kar. Det var mot kveldingen, og jeg hadde bestemt mig til Fargo før det blev mørkt.

Eftersom jeg søkte efter "Galistuten," var det bedst jeg snakket med valdreser som var at træffe. Jeg traf Elling Ulnes hjemme. Jeg fortalte at jeg hadde hørt han var valdres og hadde lyst at snakke med ham. Bendik i Møn visste han ingen ting om. Jeg fortalte at det var sagt at Bendik hadde "Galistuten," Jørn Hilmes fele, med sig til Amerika. Nei, sa Elling, det var jeg som fik "Galistuten" til Amerika. Kan tro jeg blev het om "oireknutatn" da jeg hørte det.

“Har du den nu?” spurte jeg. Nei, det hadde han nok ikke. Det var til Fingar Oppen (Opheim) jeg fikk “Galistuten,” og det gikk slik til: Elling Ulnes kom til sine onkler, Ulneskarene, ved Walcott, N. Dak., i 1880. Der bodde ogsaa Fingar Oppen. Fingar fikk Elling til at skrive hjem til sin far Elling Ulnes (Norsveen) om at kjøpe “Galistuten” av Jørn Hilmes sønnesøn, Jørn Trondsen Hilme, eller Ulheseie. “Galistuten” blev kjøpt og sendt til Fingar Oppen med noen som kom til Walcott fra Ulnesbygden i 1886. Jeg spurte om Fingar Oppen hadde “Galistuten” endnu. Det visste han ikke, for han hadde ikke set eller hørt noe om Fingar paa flere aar. Han fortalte at dersom Fingar levde endnu, saa bodde han formodentlig paa sin farm i nærheten av Walcott. Jeg sa jeg hadde lyst til at se “Galistuten” om den endnu eksisterte. Du kan stoppe hos os over natten, saa kan du kjøre dit i morgen, mente Elling. Vi blev forlikte om det, og at Elling skulde slaa følge.

Elling Ulnes har et fint hjem og en fin familie. Hans hustru kom med sine forældre fra Solør da hun var ved 8-aarsalderen. Vi sat oppe til langt paa nat og pratet om folk vi begge kjendte i Valdres og her i landet. Min ældste bror Lars hadde bodd hos hans forældre paa Norsveen da han gikk paa amtskolen paa Ulnes, saa vi blev svært til kamerater førend vi gikk til sengs.

Næste morgen drog vi til Fingar Oppen. Vi fandt ham i god behold. Han bodde alene paa farmen, som var utleiet til naboen. Da han saa Elling Ulnes i døren sprat han op fra stolen som en kat, endda han var 77 aar gammel. Han blev saa glad ved at se Elling igjen. Karene begyndte at snakke om gamle dage, helst Fingar. Elling er mere stilfærdig. Han fortalte om indianerne som var nybyggernes naboer de første aarene. Om en gang indianerne hadde krigsdans i nærheten av Fingars farm, hvorledes noen spræke valdreser hadde blandet sig i dansen, dansa halling, spendte rundkast, og krukka og ellers gjort sig skapandes vilde. Valdresadn hadde mest skræmt vete taa indianerne og de hadde skulka se unna saa at valdressadn hadde grunnen aaleine.

Om en stund spurte Elling han Fingar om han hadde “Galistuten” endnu.

Jo, det hadde han. Denne fyren som er med vilde like aa se den, sa Elling. Det kan han faa. Fingar uti kammerse og kom tilbake med et fint rose mala feleskrin, satte skrinet paa bordet og aapnet loket. Der laag en gammel, sprukken, lortet fele uten strenger. Det var med rare følelser jeg holdt Jørn Hilmes fele i mine hænder. Da jeg hadde set paa den fra alle sider tok jeg fat i skrinet. Det var i god behold — fint rose malt. Paa fremsiden stod der: “Jørgen Nielsen,” paa andre siden: “Hilmen 1843.” Dette var aastallet skrinet var malt av en av Luraaskarene fra Telemark, som var spelemænd og rose malere og vanket meget i Valdres og hos Jørn Hilme for at gjøre slaattebyte.

Jeg spurte Fingar om han vilde sælge mig “Galistuten.” Sa at jeg

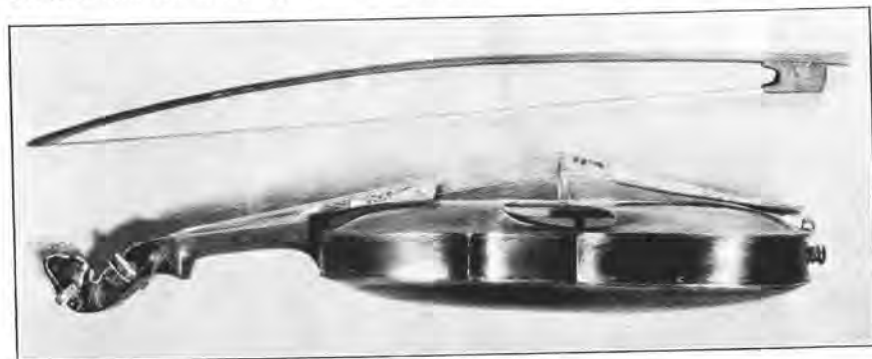

Galistuten (Galistuten) 2 cel. 91% e va
 4 3/8" wide 1 1/2" high ~~100 992~~ 30
 CUT# 11 P 26

Skrinet til “Galistuten”

synligst vilde den lande paa en søppelhaug eller paa varmen, som har hendt med hundreder av gamle ting fra Norge. Han hadde nok tenkt paa det men vilde ikke la den gaa fra sig nu. Skulde la mig vite senere. Jeg sa ham, at det var ikke at stole paa. “Kan hænde du falder bort fortere end du tror, og fela blir bortkastet før jeg kan faa tak i den.”

Sidebillede av “Galistuten”

Elling prøvde at lægge ind et godt ord for mig. Fingar til at prate igjen om gamle dage, og jeg spekulerede paa hvorledes jeg kunde faa fela med mig paa denne turen.

Om litt gik han ned i kjeldereren og kom tilbake med en mugge hjemmelaget øl. Da han gik forbi mig, tok han mig kjælent under haken. Da forstod jeg at jeg var nærmere maalet end jeg hadde ventet.

Jeg paa ham igjen. Da sa Elling, at han trodde det var bedst han lot mig faa fela, saa jeg kunde faa den gjort istand igjen og faa den opbevaret for fremtiden.

"Ja, han faar vel faa den da," sa Fingar.

Vi blev forlikt om prisen. Jeg tok fela med mig til Gunnar Helland, Fargo, og fik den gjort istand igjen.

Jeg fortalte Fingar at det var fortalt at Bendik i Møn hadde tat med "Galistuten" til Amerika. Nei, det var "Børka" Bendik hadde tat med sig. "Børka" hadde tilhørt Nils Hilme, søn til han Jørn. Det var ogsaa en Trondefele og næsten like saa god som "Galistuten."

Bendik i Møn gav paa sine gamle dage "Børka" til Fingars søstersøn, Olien Kjørli, i aaret 1876, da Olien var 8 aar gammel. Fingar fortalte at Olien bodde paa en farm i nærheten av Maddock, N. D., og hadde "Børka" endnu.

Jeg bestemte mig til at se Nils Hilmes fele naar jeg kom i nærheten av Maddock.

Bendik i Møn var meget hos Oliens forældre, som da bodde ved Lansing, Iowa.

En søndag i april maaned 1930 kom jeg til Maddock. Jeg besøkte Olien Sørli. Jeg spurte ham om han endnu hadde "Børka," som ifølge hans onkels utsagn skulde være i hans besiddelse. Jeg sa jeg kom for at se hvorledes den saag ut. Han var ikke sikker paa hvor den var, men tilslut fandtes den paa loftet uten skrin. Den var omtrent i den samme forfatning som "Galistuten." Men en net, rund Trondefele, litt mindre end "Galistuten." Skrinet blev fundet paa en anden plads, men i daarlig forfatning. Jeg sa ham at det var for galt at saa fin en gammel fele — til og med Trondefele og hadde tilhørt de kjendte spillmænd Nils Hilme og Bendik i Møn — skulde gaa tilgrunde paa dette vis. Det var bedst jeg kjøpte fela, fik den gjort istand saa den kunde bli som den hadde været i sin glanstid.

Nei da, fela hadde han faat av Bendik i Møn da han var 8 aar gammel og kunde ikke la den gaa fra sig, mente han. Da den var i stand, var "Børka" den bedste fele som fanst, da han selv brukte at spille paa dans i sine unge dage.

Olien var nu 62 aar gammel. Var det haardt at faa "Galistuten," saa var det mange ganger værre at faa "Børka." Da jeg hadde opgit haabet viste jeg ham fotografi av "Galistuten" efter den var istandsat og fortalte at jeg hadde kjøpt den av Fingar.

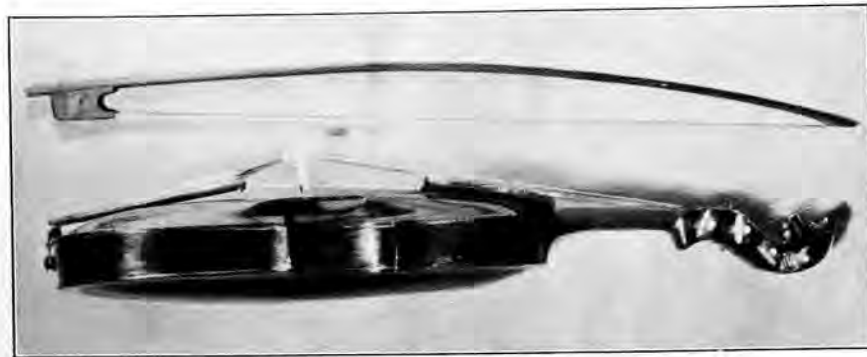
Børka 2 col. 97% H $\frac{3}{8}$ " W $1\frac{1}{4}$ " lengde
 cut # 5 P. 9 Sound Post Oct 84

997
 30

Valdres og i Amerika. De burde ikke skilles. Jeg ska snakke med min søn om han vil jeg skal selge den til dig."

Om en stund kom han tilbake og sa: "Det er bedst du faar den." Jeg tok "Børka" til Gunnar Helland og fik den ogsaa istand slik som den var fra førsten av.

Da jeg var hos Fingar Oppen saa jeg en anden hardangerfele, men var ikke interessert i den paa grund av at "Galistuten" var mit maal den gang. Da jeg var hos Olien Sørli var paa samme tid ogsaa hans bror fra Walcott tilstede. Jeg sendte med ham fotografier av "Galistuten" til Fingar Oppen. Senere fik jeg brev skrevet den 10de april fra Fingar. Deri skrev han: "Dit brev mottok jeg igaar med fotografi av "Galistuten." Den vart pen, saa jeg kunde knapt kjende den igjen. Den kommer til at borø got paa Valdreslaget hvis det er en god en til at fingre strengene. Peter Sørli fortalte at du kjøpte "Børka" av Olien Sorli. Den var

Sidebillede av "Børka"

“Galistuten”s søster. Dem to var de bedste feler som kom til Valdres fra Trond Isaksen Fladebø i Hardanger. Han var gavan berømt over hele Norge for sine feler. Dersom du tar portræt av “Børka,” vil du sende mig et til minde om den, saa har jeg dem begge, for de 2 feler har været ifølge hele tiden siden de kom fra Hardanger. Med dette brev sender jeg dig en sølvplate som du kan sætte paa “Galistuten.” Det er utgravet hendes navn og aarstal, 1761. Jeg skulde likt at komme til Valdreslaget, for jeg er valdres, kan jeg si dig. Men naar en er 77 aar gammel, er det bedst at holde sig hjemme. Ja, nu faar jeg avbryte min simple skrift med en venlig hilsen til dig saa meget.

Saa tegner jeg mig med mit navn,

Frank A. Oppen.”

“Belja”

Sidebillede av “Belja”

Senere paa sommeren besøkte jeg igjen Fingar Oppen, eller Frank Oppen, som han kalder sig her i landet. Jeg tok da mere tid til at se over den andre hardangerfele han hadde. Den lignet Trondefeler, men paa en lap i fela staar der: “Nils Torstensen Belgum 1869.” Dette var altsaa en Valdresfele og Nils Belgum hadde ord for at gjøre gode feler, men der skal ikke være mange igjen av dem nu. Denne fele hadde Fingars far med sig til Amerika i 1870-aarene. Fingars bror Tollef, som bodde i Sioux City, Iowa, fik fela efter far sin. Da Tollef døde i 1911 sendte Tollefs enke fela til Fingar. Jeg fik kjøpt fela og fik Gunnar Helland til at faa ogsaa denne gjort istand igjen. Da de to andre feler hadde navn, saa kristnet jeg denne fele “Belja,” fordi den var gjort av Nils Torstensen i Belje i Ulnessbygden, Valdres. — Alle tre feler er nu i god stand, som billedene viser. J. O. Quale i St. Paul har for det meste “Galistuten” og “Børka” og spiller paa dem ofte saa de er opspilte og laater vel kanskje saa godt som de nogen gang har gjort. Quale sier at der er ingen hardangerfeler gjort som laater saa fint som disse feler gjør, “Belja” iberegnet.

Ola Nordmand

Efter tegning av Emil Bjørn

“E ha inkji vøre i Minneapolis før”

Omkring gamlehjemmet i Sør-Aurdal, Valdres

FOR to aar siden blev det forsøkt av Valdres Sambands styre at faa igang en innsamling til det paatænkte gamlehjem i Sør-Aurdal, men av en eller anden grund blev det bare snak og ingen penger.

Undertegnede har hat den værdige sak i hukommelse. Vi har talt og vekslet brev med mange sør-aurdøler, og de fleste er enige om at alle vilde være med dersom innsamlingen blev sat igang for alvor.

Vi kan opplyse at gamlehjemmet er sat igang og at der er to gamle der nu. Det er mulig at det er alle som de kan ta vare paa, da hjemmets eneste driftsmidler er rentene av fru og brukseier Piltingsruds legat og frivillige bidrag fra andre interesserte.

Ordfører Klemmetsrud meddelte i et brev for to aar siden til Valdres Sambands styre at herredet ikke kunde yde noe bidrag til hjemmet paa grund av de høie skatter, men at herredet vilde være ansvarlig for alle bidrag og bruke dem til de gamles vel.

Vi tillater os herved utsendelsen av et oprop gjennom den norsk-amerikanske presse om de vil inntøekomme os med sin velvilje og indta dette i sine ærede blade.

Alle som ønsker og kan yde noen dollars til den værdige sak kan sende dem til Herman Karlsgodt, 3300 Washburn Ave. So., Minneapolis, Minn., Harry Lunda, 3839 Sheridan Ave. So., Minneapolis, Minn., og Olaf Rudi, 1506 Washburn Ave. No., Minneapolis, Minn. Vi vil kvittere for pengene i de norsk-amerikanske blade og *Samband* samt se til med pengenes videre forsendelse.

Ta juft i loma du,
reinling, begning o heindalsgut.
so ska du sjaa at Hedalssønndi sler takt
o Lerskogskaradn paa skanse staar
o passa paa at Heimen gaar.

Haaber at alle sør-aurdøler vil hjelpe til med bidrag unanset rang eller stand og bygd de kom fra; men husk paa de gamle som er kommet til enden paa sine livskraft og ikke kan sørge for sig selv.

Ærbødigst,

HERMAN KARLSGODT,
HARRY LUNDA,
OLAF RUDI.

Samband

Published quarterly by Valdres Samband at
425-429 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

Subscription price \$1.00 per year in advance.

A. M. SUNDHEIM - - - Editor-in-Chief
HELGE HØVERSTAD - - - Assistant Editor

Send manuscripts and all matters pertaining to the editorial department to one of the editors, 425-429 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

Cash remittances for subscription, change of address and all matters pertaining to the mailing of *Samband* should be sent to the secretary-treasurer, Rev. Helge Høverstad, 425-429 So. 4th St., Minneapolis, Minn.

Entered at the Post Office at Minneapolis, Minn., as second-class matter.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of October 3, 1927, authorized on July 3, 1918.

VALDRES SAMBAND

Embedsmænd og styre 1930-1931

A. M. SUNDHEIM, *formand*, 425-429 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

T. A. HØVERSTAD, *viceformand*, 122 South Michigan Blvd., Chicago, Ill.

HELGE HØVERSTAD, *sekretær-kasserer*, 425-429 S. 4th St., Minneapolis, Minn.

M. A. WEBLEN, 600 Temple Court, Minneapolis, Minn.

OLE ROOD, 416 18th Ave. S., Minneapolis, Minn.

OLAF RUDI, 1506 Washburn Ave. N., Minneapolis, Minn.

EDWIN ODEGAARD, 3128 44 Ave. S., Mpls.

Ærespræsident

A. A. VEULEN, 3962 Brighton Ave., Los Angeles, Calif.

Alle Valdres Sambands medlemmer som ønsker at erholde et eksemplar av *Seips Visebok for Hjemmet* kan faa samme frit tilsendt og uten spor av forpligtelser fra Den Norske Amerikalinje ved at sende begjæring derom til Valdres Samband, 425-429 So. 4th St., Minneapolis, Minn.

Seips Visebok er en samling av alle vore bedste nationalsanger og er en bok paa 256 sider, indbundet i papbind. Prisen i bokladene er 35 cents, men dampskibslinjen har tilbudt et eksemplar frit til alle vore medlemmer, som er saapas interessert, at de vil skrive og begjære det. — RED.

Vi er taknemmelig for flere ypperlige bidrag i dette julenummer av *Samband*. Kirken paa Filefjeld av valdresdigteren Anders Underdal er en perlekrans som efter gamle sagu er flettet omkring St. Thomaskirken paa Filefjeld, og den maa regnes blandt de bedste originale bidrag vi noensinde har mottat.

I "Kovravogn" av professor J. A. Holvik er et værdifuldt virkelighetsbillede fra vor egen saga i Vesterheimen. Det er tegnet med egne farger og dyp forstaaelse av nybyggernes kaar i de dage, da det ene tog efter det andet skranglet vestover for at bosette sig paa de nakne vidder. Skildringen vil derfor uten tvil bli læst med interesse ikke bare av dem som endnu mindes sin reise med "Kovravogn," men ogsaa av de yngre, da dette kapitel av vor pionerhistorie hører til de mest romantiske minder den norske befolkning i Amerika eier. — RED.

Hallvard Bergh

*Der kom ein gut til Valdres grend
og — Hallvard Bergh — var nævnet!*

*I landet vart han vide kjend,
og folk og land han gavnet!*

*I unge aar han lærde snart
paa skule lærdoms-graden; —
og han vart ferdig i ein fart,
— den bedste der paa staden!*

*No var han lærar! — Fyrste steg
paa vegen fram han traadde;
men hugen vakna, hugen dreg,
og lenger fram han naadde!*

*So kom han hit og vart student,
hans hug til lærdom brendte.
Som lærar vart han vidt bekjendt
og mange venner kjendte!*

Daa han var ferdig drog han heim til fagre Valdris-dalen. —

Han elska Norig varmt med deim som brukte landsmaal-talen!

Han var so hjartegod og varm og var so nøgd og fege, med edle hugmaal i sin barm, og varsomt gjekk han vegen.

Han diktar var — ein av dei faa, og bøker skreiv han mange. — Paa beste plassen skal dei staa hans prosadikt og sange!

Han straadde sanningsord umkring med baade penn og tale! — Han bøker skreiv um mange ting, til gleda for oss alle!

Til dei som fatig var, han saag, og hjelp dei ut or møda; men um dei ned i armod laag, han pengar gav til føda.

Min gjæve ven la pennen ned, og Norig sorgtung vakna! — Han kallad vart fraa strid til fred og vide vart han sakna!

—K. K. RUDIE.

Hallvard Bergh hadde neppe en varmere beundrer i Amerika end K. K. Rudie. Han skrev straks efter Berghs død ovenstaaende mindedigt som han sendte os med anmodning om at opta det i *Samband*. Digtet som vi indtar med forfatterens egen skrivemaate, gir et sympatisk og korrekt billede av Hallvard Bergh. K. K. Rudie er fra Østre Slidre og er en hjertevarm valdres og en trofast arbeider for norskdom i Amerika. Gjennem aar og dag har han med tillatelse av norske forfattere utgit en række bøker i billige utgaver som han har

strævet at sælge uten at høste spor av fortjeneste paa disse foretagender. Han har ogsaa utgit mange hefter av digte som han selv har forfattet. Saaledes utkom i sommer et litet hefte indeholdende digte han har skrevet til Den norske mindkirkes pris i anledning kirkens indvielse sidstleden 4de mai. Omslaget er prydet med et billede av kirken og heftet sælges for 10 cents. Hans adresse er K. K. Rudie, 616 19th Ave. S., Minneapolis, Minn.

Halvor O. Bang

reiste til Amerika fra Bang, Sør-Aurdal, i 1876, sammen med sin onkel Halsten Lee, der bosatte sig ved Benson, Minnesota. Han arbeidet for sin onkel om sommeren og om vinteren holdt han skole i nabolaget. I 1879 tok han homestead ved Clinton, Minn., og begynte at rydde og bygge sig hjem. Hans forlovede, Anna Dyven, kom (ogsaa fra Bang) vaaren 1880. De blev viet av pastor S. Almklov, Benson, Minn., samme vaar. De bodde ved Clinton indtil 1905. Da solgte de sin homestead og kjøpte farm ved Braham, Minn., hvor de bor endnu. De var med at organisere menighet ved Clinton straks de kom der og har altid været aktive i menighetsarbeidet.

GULDBRYLLUP

Den 15de juni 1930 feiret Halvor O. Bang og hustru Anna guldbryllup i Braham. Festen var arrangert av deres barn, Mrs. L. O. Forse og Mrs. P. Jørgensen, Minneapolis, Hilma, Gina, og Ole, Braham. Kirken var vel fylt av slekt og venner. Av utenbysboende var Mrs. J. C. Gregor, Mattie og Alice, Ferndale, Wash., Mr. og Mrs.

Mr. og Mrs. Halvor O. Bang

M. Bratrud og datteren Betty og Mr. og Mrs. O. Bratrud, Bernice og Orin, Northwood, Ia., Mrs. Annie Mortenson, Ben Iverson og O. A. Lingsrud, Benson, Minn., Mr. og Mrs. M. Blasberg og Louella Blasberg, Foreston, Minn., og Mr. og Mrs. H. A. Lunda, Mr. og Mrs. Erik Lunda, Mr. og Mrs. O. A. Hain, Mr. og Mrs. Nils Rood, Ole Rood, Mrs. Elmer Huseth og pastor og Mrs. James R. Grønseth og sønnen Stephen, Minneapolis. (De i Minneapolis boende døde med familier er medlemmer av Rosedale Lutheran Church, hvor pastor Grønseth er prest.)

Pastor Almklov, Benson, Minn., som viet brudeparret 50 aar siden, sendte lykønskningsskrivelse. Taler blev holdt av pastor A. P. Lawrence, stedets prest, og pastor Grønseth. Et vakkert program med musikk, sang og deklamationer blev utført.

En større pengesum og mange vakre gaver blev overrakt guldbrudeparret.

Efter programmet blev forsamlingen bevertet i kirkens underetage. Bord var særskilt dekket for brudeparret og en del gamle som i det sidste aar hadde naadd en alder av 75 aar.

Samband ønsker disse vore kjære venner en lang og lys livsaften.

—O. A. H.

Even Rudd Mindetavle. Som det vil erindres skjænket Even G. Rudd ved sit efterlatte testamente blandt mange andre gaver ogsaa \$5,000 for hjelp til anskaffelse av en bygning eller lokale for byens Rest Room i Decorah, Iowa. Den bygning, som var leiet for dette bruk, blev senere ved tilskud av byen kjøpt, og til et varende minde om Mr. Rudds gavmildhet er nu en broncetavle anbragt ved indgangen til hvad blir kjendt som Rudd Rest Room. Tavlen bærer følgende inskription:

EVEN G. RUDD
REST ROOM

Through the Generosity of
Mr. Rudd This Building
Was Possible
1850-1927

De her anførte aastal antyder Mr. Rudds fødsels- og dødsaar.

Den 34 aar gamle kongresmand Paul J. Kvale, søn av vor høit agtede og avdøde kongresmand O. J. Kvale, blev nylig under farmerlabor partiets fane gjenvalgt med stor majoritet til kongresmand fra Minnesota. *Samband* gratulerer.

Den Norske Amerikalinje

er bindeledet mellem
NORGE OG AMERIKA

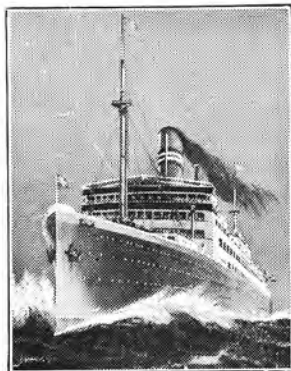
Der er helsebot blandt de
norske fjelde

Reis hjem med

“BERGENSFJORD”

eller

“STAVANGERFJORD”

Bli med Norske Linjens
Bygdelagsfærd 1931

STAVANGERFJORD...22de mai

Under ledelse av Sig Knudsen, Canton, S. D., og Gustav Eide, Minneapolis, Minn.

Forsendelse av penger til Norge, Sverige og Danmark besørgeres e ter dagens kurs. Nærmere opplysninger og hjelp med utfylling av nødvendige dokumenter faaes hos vore agenter eller

**THE
NORWEGIAN AMERICA
LINE AGENCY, INC.**

129-131 So. Third St.
Metropolitan Life Bldg.,
Minneapolis, Minn.

Til formand I. T. Aastad

Upplese ved vigslefesten i Nasareth kyrkelyd, Pennington County, Minn.

*Heil og sæl du høvding hæve —
heil og sæl og takk for alt!
Himlen gav deg gjævnad gjæve
til aa strida naar det gjaldt.*

*Naar du talar, ordi fløyma
liksom fløyte-ljod fraa munn,
Sæle kan me suti gløyma —,
drikke av Guds helse-brunn.*

*Faa me veit, som sælt kan røra
hjarde-strengjen slik som du!
Som so hjartevarmt kan nora
elden upp i von og tru!*

*Takk, at du oss rakte handi,
takk for alt, som du har gjort!
Maatte Allheims Heilag-Andi
løna deg for smaatt og stort.*

*Maatte dine leve-dagar
bli som Norigs fagre vaar
naar paa fjorden vinden vagar
og i lidi gauken spaar!*

*Maatte tusen gledor møta
for din fot som blome-vang;
maatte aldri sorgi grøta
Auga paa din høvding-gang.*

*Og naar seinste klokka tonar,
maatte gangen falla lett
inn til han, som syndi sonar —,
dette ynskjer “Nasareth.”*

—BJØRGULV BJØRNARAA.

Juleaften

Office open from 9 A. M. to 5 P. M.
 Consultation Hours
 11:30-12:30 noon. 2-5 P. M.
 Wednesday Eve. 7-8

DR. CARL M. ROAN
 PHYSICIAN AND SURGEON

933 Metropolitan Bank Building
 Cor. 2nd Ave. and 6th St. So.
 Minneapolis, Minn.

En av de mest kjendte og avholdte mænd i Valdres, gaardbruker Syver Næs, er død, vel 73 aar gammel paa sin gaard ved Fagernes. Paa husdyravlens omraade hadde Syver Næs et landskjendt navn. I over en menneskealder var han selvskreven vurderingsmand ved alle dyrskuer og utstillinger i fylket, og som paaskjønnelse herfor mottok han nylig Opland Landbrukskasselskaps sølvmedalje med diplom. Han hadde ogsaa utført et nyttig og godt samfundsarbeide i det offentlige liv som medlem av herredsstyret og skolestyret. I en

lang aarrække var han prestens medhjælper i Strand sogn. Paa sin store gaard var han en vennsæl og gjestfri vert som efterlater sig en stor venneskare.

Ifølge Normands-Forbundet er der lagt planer om at reise en ny kirke paa fjeldet mellem Hallingdal og Valdres. Den tænkes opført i Tisleias dalføre som fra gammel tid har været samlingssted for folk fra bygdene paa begge sider av fjeldet.

Det heter at en valdres engang kom ind i en stor forretning i Oslo og spurte hvad de hadde at sælge der. Betjenten besvarte spørsmålet med "toskehode." Valdresen skjønnte straks at han hadde truffet en overlegen snob og han skyndte sig at svare: "Dø ha faat go avsætning paa dei her daa, kar, ette som dæ ikkje staar at meir en eit."

« « NORSK LITERATUR » »

En norsk digtsamling for dig og mig, og vennene vore!

KVAD

Av PASTOR D. G. RISTAD

Stemningsfulde digt i harmoni med den norsk-amerikanske mands og kvindes fineste følelser.

Der er kvad om landet vi forlot og landet vi fandt, om historien, kirken, folket.

Pastor D. G. Ristads digtsamling "Kvad" egner sig ypperlig til julegave til enhver som holder norsk i agt og ære.

Boken er smakfuldt utstyrt. Prisen er kun \$1.00.

MED LEIF ERIKSON PAA VINLANDSREISE

L. LILLEHEI

Et stykke av det gamle Norges historie i fortællingsform. Romanen er henlagt til vikingetiden, og Leif Eriksons Vinlandsfærd utgjør endel av romanen. Boken er blit høit anbefalt av de norske blade i Amerika til det norsk-amerikanske publikum som en ypperlig historisk roman.

\$1.50

EN SOMMER I NORGE

KRISTIAN PRESTGARD

"Decorah-Posten's" redaktør

At læse denne bok er som at ta en interessant Norgestur. Man følger med redaktør Kristian Prestgard paa hans reise til Norge og oplever med ham gjensynet av de gamle fjeld, de vakre dale, de blinkende fjeldvand, de blaa fjorde, de hjemlige bygder — heimbygden.

Man iagttar med Prestgard folkelivet i Norge, er med ham paa bygdefester, er med ham i samtaler med kjendte mænd.

En oplevelsesrik Norgesreise skildret paa en overmaate interessant maate. Norgesreisen "En Sommer i Norge" utgjør to bind paa tilsammen 426 sider. Med mange billeder, særlig fotografier tat av Prestgard paa turen.

En julegave som der vil bli sat stor pris paa.

\$3.00

SLEGTEN I VAAGEFJORDEN

WILHELM PETERSEN

Dette er en "saga" fra Norges sørland i den første halvdel av forrige aarhundrede. Endel av fortællingen er ogsaa henlagt til Italien under frihetskampen. Der er meget virkelig historie indflettet i denne roman, saa den kan ogsaa betegnes som en historisk fortælling. Paa en glimrende maate skildrer forfatteren livet i en sørlandsby. Kjøp boken til jul.

\$1.50

AUGSBURG PUBLISHING HOUSE

425 South Fourth Street
 Minneapolis, Minn.

Before Buying Life Insurance

It will pay you to investigate

Our "Specials" and our new "Family Income Plan"

LUTHERAN BROTHERHOOD

(Legal Reserve Life Insurance)

"A FORTRESS OF PROTECTION"

HERMAN L. EKERN, President

1200-RR Met. Bank Bldg.

Minneapolis, Minn.

REAL DEFINITE REASON OR LOGIC

(Part 1)

Av Paul Theodore Axness, D.D.

Pris 60 cents

"En bok som vil læses med interesse og utbytte."

Bestil hos Conco Press, Mendota, Ill., eller **Ida Marie Axness-Bech**, Sisseton, S. D., eller A. L. Cobb, 611 East 14th St., Minneapolis, Minn.

SKAL DE SENDE PENGER TIL GAMLELANDET?

Vor afdeling for pengeforsendelse til utlandet vil utføre alle detaljer uten bryderi for Dem. Skriv til os idag.

Fourth Northwestern National Bank

Cedar og Riverside

Affiliert med NORTHWESTERN NATIONAL BANK, Minneapolis

SAMLEDE RESSURSER \$483,000,000

*printing plate makers
for the SAMBAND*

**Babcock Engraving
Company**

416 8th Ave. So.